

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

...การศึกษานั้นเป็นเรื่องของทุกคน และไม่ใช่ว่าเฉพาะในระยะหนึ่ง เป็นหน้าที่โดยตรงในระยะเดียวไม่ใช่อย่างนั้น ตั้งแต่เกิดมาก็ต้อง ศึกษา เติบโตมาก็ต้องศึกษา จนกระทั่งถึงขั้นที่เรียกว่าอุดมศึกษา อย่างที่ทำงานทั้งหลายกำลังศึกษาอยู่ หมายความว่าการศึกษาที่ ครบถ้วน ที่สมบูรณ์ ที่บริบูรณ์ แต่ต่อไปเมื่อออกไปทำหน้าที่การ งานก็ต้องศึกษาต่อไปเรื่อยเหมือนกัน มิฉะนั้นคนเราก็อยู่ไม่ได้ แม้จบ ปริญญาเอกแล้วก็ต้องศึกษาต่อไปตลอด หมายความว่าการศึกษา ไม่มีที่สิ้นสุด...

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2521)

พระราชดำรัสชี้ให้เห็นถึงขอบเขตของการศึกษาที่ครอบคลุมตลอดชีวิตของบุคคล การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนามนุษย์ไปสู่ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล พระราชวรมณี (2525) กล่าวไว้ว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะบรรลุธรรมสูงสุด ซึ่งทำให้เข้าถึงชีวิตที่มีอิสรภาพและความสุข การที่จะบรรลุธรรมสูงสุดนี้ มนุษย์จะต้องพัฒนาตนเองทั้งทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา

การพัฒนาตนเองตามแนวทางอันชอบธรรม เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลมีอยู่ สังคม ต้องให้โอกาสสำหรับสิ่งนี้ (บันลือ ดงจันทร์, 2533) ตาม “กฎแห่งธรรม” ย่อมเป็นการกำหนดว่า บุคคลทุกคนถ้าแม้มิได้รับการเอื้ออำนวยโอกาส ก็ควรจะได้มีโอกาสที่จะพัฒนาตนเอง เพียงให้ ศักยภาพของเขาได้ปรากฏและเจริญไปสู่ความสมบูรณ์ และถ้าจะให้ดีจริงควรจัดสรรปัจจัยทั้งทาง สังคมและธรรมชาติให้เอื้ออำนวยและอำนวยความสะดวกอย่างทุกประการ เพื่อให้บุคคลทุกคน สามารถพัฒนาตนเอง (พระราชวรมณี, 2525) “การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ เป็นเนื้อ เป็นตัว เป็นความหมายที่แท้ของการศึกษา” (พระราชวรมณี, 2526 : 70) แม้ว่าตัวของการศึกษา ที่แท้จะเป็นเรื่องของบุคคล แต่สังคมก็ยังสามารถจัดปัจจัยต่างๆ เพื่ออำนวยให้การศึกษาเกิดขึ้น แก่บุคคลได้ การจัดปัจจัยต่างๆ เพื่ออำนวยให้การศึกษาเกิดขึ้นแก่บุคคลนี้เอง เรียกว่า การให้การ ศึกษา (พระราชวรมณี, 2525 : 19) กล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลมีติดตัวมา ตั้งแต่เกิด ดังที่ประเวศ วะสี (2541) กล่าวว่า “การเรียนรู้เป็นธรรมชาติของชีวิต” ดังนั้นบุคคลจึง ควรได้รับโอกาสทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงสังคมต้องให้การยอมรับในสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ รวมทั้ง

สังคมควรจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลได้พัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมวงกว้างต่อไป

เมื่อคำนึงถึง “สิทธิธรรมชาติ” (Natural rights) ตามแนวคิดของฮอบส์ ล็อก และ รุสโซ (Hobbes Locke และ Rousseau อ้างอิงใน พงศ์เทัญ ศกุนตาทักษ์, 2535) แล้ว น่าจะกล่าวได้ว่า “การศึกษา” เป็นหนึ่งในสิทธิธรรมชาติ ที่บุคคลเกิดมาแล้วต้องได้รับทุกคน หากการศึกษาสามารถพัฒนาบุคคลได้สูงเท่าไร ย่อมเป็นปัจจัยอันนำไปสู่การพัฒนาสังคมประเทศชาติ และสังคมโลกได้มากเท่านั้น แต่ปัจจุบัน “การศึกษาของเราอยู่ห่างไกลจากการพัฒนาคุณภาพของคน ให้เต็มตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ยังไม่เป็นที่พอใจของคนทั้งมวล” (ประเวศ วะสี, 2541) ข้อพึงตระหนักในปัญหาดังกล่าวนี้ จึงควรต้องพิจารณาสิทธิทางการศึกษาอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลเป็นประการสำคัญ

สิทธิทางการศึกษาในประเทศไทยของปวงชนชาวไทยแต่เดิมนั้น กล่าวได้ว่าบุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาค่อนข้างมาก เสถียร ศุกุลโสภณ (2509) กล่าวไว้ว่า “...การศึกษาแบบเดิมเน้นหนักทางด้านอักษรศาสตร์และพุทธศาสนา อนุโลมตามแบบแผนและประเพณี การเรียนสุดแล้วแต่ความสมัครใจและความสามารถของผู้เรียนไม่มีการบังคับ...”

การศึกษาเป็นสิทธิที่ครอบครัวจะจัดหาหรือแสวงหาให้กับบุตรหลานของตนได้ตามความต้องการ หรือตามความจำเป็น ทั้งการศึกษาในครอบครัว การศึกษาตามสำนักเรียนต่างๆ หรือการศึกษาตามวัด เช่น การศึกษาวิชาช่างฝีมือ หรือวิชาชีพต่างๆ เรียนในบ้านหรือในครอบครัว การศึกษาในวัดเน้นไปในทางอักษรศาสตร์และพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าการศึกษาในแบบเดิมบ้านและวัดรับภาระในการอบรมสั่งสอนเด็ก “ส่วนรัฐหรือการสำนักควบคุมตลอดจนให้การอุปถัมภ์ตามสมควร” (รอง ศยามานนท์, 2507)

ลักษณะของสิทธิทางการศึกษาในแบบดั้งเดิม เป็นการดำเนินไปโดยอิสระปราศจากการกำกับและควบคุมโดยรัฐ กล่าวได้ว่าเป็นสิทธิของประชาชนที่สามารถจัดการ กำหนด และดำเนินการในการศึกษาได้ โดยรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องไม่มากนัก

ความสัมพันธ์ที่รัฐมีต่อการศึกษาแบบดั้งเดิม จึงเป็นไปในลักษณะส่งเสริมและเกื้อกูลสถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีฐานะหนึ่งที่ทรงเป็นพุทธมามกะ จึงทรงมีบทบาทในการให้ความอุปถัมภ์แก่การศึกษาทางอ้อมด้วยการสร้างวัดวาอาราม และทำนุบำรุงคณะสงฆ์ซึ่งมีบทบาทสั่งสอนวิชาการแก่กุลบุตรทั้งหลาย การดังกล่าวจึงเป็นการสนับสนุนวัดและส่งเสริมการศึกษาไปในตัว (เสถียร ศุกุลโสภณ, 2509)

ความสัมพันธ์ในเรื่องการศึกษาระหว่างรัฐและประชาชน ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัด ในช่วงที่มีการปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการศึกษาแบบโบราณเปลี่ยนเป็นการศึกษาที่มีแบบแผนตามแนวตะวันตก กล่าวคือรัฐได้เข้ามาทำหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาแก่อาณาประชาราษฎร์ตั้งแต่นั้นมา และปรากฏจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง จากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและบัญญัติให้การรับรองในสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน และต่อมารัฐได้ให้การรับรองในสิทธิทางการศึกษาแก่ประชาชน ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม เพราะการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชน (Education as human rights) เป็นสิทธิพื้นฐานที่มนุษย์มี ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตามแนวคิดทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตย ดังที่วิชัย ตันศิริ (2529) ได้กล่าวไว้ว่า “...ประชาธิปไตยคู่กับสิทธิมนุษยชน หากไม่มีประชาธิปไตยก็คงไม่สามารถประกันความเท่าเทียมกันของสิทธิมนุษยชน นอกจากนั้นประชาธิปไตยยังคงสัมพันธ์กับการปกป้องสิทธิของคนส่วนน้อย และส่งเสริมให้ทุกคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง...”

สภาวะการศึกษาไทยที่ผ่านมา เป็นการศึกษาที่ประชาชนเป็นผู้ได้รับการบริการ เป็นสิทธิที่รัฐให้หลักประกัน ดังที่ปรากฏในนโยบายของรัฐ และรัฐให้การรับรองดังที่ปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าโดยหลักการทั่วไปแล้ว การให้บริการทางการศึกษาในสังคมไทยมีการกำหนดทิศทางแผนการศึกษา รูปแบบ วิธีการ เนื้อหาสาระ การจัดการ และดำเนินการโดยรัฐ แม้ว่าภาคเอกชนดำเนินการเองบ้าง แต่ในส่วนการกำหนดนโยบายและการจัดการในระดับที่เป็นนโยบายก็กระทำโดยรัฐทั้งสิ้น

ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงในระดับโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลาย คนทั้งสังคมทั้งในเมืองและในชนบทกำลังมีการรับรู้โดยตรงด้วยตัวเองมากขึ้น ที่สำคัญคือโอกาสในการรับรู้อีกกว้างขวางอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน โรงเรียนและสถานศึกษาแบบดั้งเดิมมิใช่ส่วนที่ยึดกุมกลุ่มเนื้อหาให้ “การศึกษา” เพียงส่วนเดียวอีกต่อไป (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2528) สังคมทั้งหมดต้องมีสิทธิเสรีภาพและบทบาทในการเข้ามามีจัดการศึกษา และปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ให้การเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้จริง (ประเวศ วะสี, 2541)

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน จากประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกจังหวัดรวม 47,057 คน และที่ตอบแบบสำรวจผ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชนอีก 1,752 คน ภายใต้โครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความมั่นคงและความก้าวหน้าของชาติในศตวรรษหน้า” ประชาชนให้ความเห็นว่าท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา เป็นจำนวนร้อยละ 80 (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539) น่าจะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความตระหนักในอันที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปสู่การมีส่วนร่วม

ร่วมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐให้อิทธิพลประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาอย่างแท้จริงทั้งจากการบัญญัติรับรองสิทธิตามกฎหมาย และแสดงเจตนาตามนโยบาย

นอกจากนั้นผลของการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สืบมาจากกลุ่มตัวอย่างกว่า 16,000 คน ประชาชนมากกว่าร้อยละ 96 เห็นว่าควรระบุสาระด้านการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยประเด็นที่สำคัญเป็นอันดับแรกคือ “สิทธิและเสรีภาพทางการศึกษาของประชาชน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

ความต้องการมีสิทธิทางการศึกษาของประชาชนต่อประเด็นดังกล่าว หากพิจารณาสาระสำคัญจากเอกสารในช่วงเวลาที่ผ่านมามีปรากฏสาระที่ให้การรับรองหรือหลักประกันในสิทธิทางการศึกษาของประชาชนพอสมควร แต่ประเด็นข้อเรียกร้องอันเกิดจากความต้องการของประชาชนต่อเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางการศึกษา ปรากฏน้ำหนักการให้ความสำคัญเป็นอันมาก ปรากฏการณ์นี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาสังคมไทยมีการรับรองหรือให้หลักประกันสิทธิทางการศึกษาของประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ สิทธิทางการศึกษาในประเทศไทยที่เคยมีมานับแต่เริ่มจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผนตั้งแต่การประกาศจัดตั้งโรงเรียนมูลศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2435 จนถึง พ.ศ. 2540 นั้น ประชาชนชาวไทยมีสิทธิทางการศึกษา และมีโอกาสใช้สิทธิทางการศึกษา รัฐไม่มีการรับรอง หรือให้หลักประกัน ตลอดจนให้การส่งเสริม สนับสนุนสิทธิทางการศึกษาของประชาชนอย่างไร โดยจะทำการศึกษาในลักษณะของการศึกษาวิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาในระบบการศึกษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2540

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาในประเทศไทย โดยวิเคราะห์จากเอกสารตั้งแต่ พ.ศ. 2435 จนถึง พ.ศ. 2540 เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการประกาศตั้งโรงเรียนมูลศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผนและรัฐเริ่มให้การรับรองสิทธิในการได้รับบริการทางการศึกษาให้กับประชาชนอย่างกว้างขวางเป็นครั้งแรก

2. เรื่องสิทธิทางการศึกษาในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดมาจากเอกสารความตกลงระหว่างประเทศขององค์การสหประชาชาติที่ให้การรับรองเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับการศึกษา ในประเด็นต่าง ๆ ที่ Kim Sebaly (Norma Bernstein Tarrow, ed, 1987) ได้เรียบเรียงไว้ครอบคลุมสิทธิทางการศึกษา 9 ประเด็น (ประเด็นที่ 1-4 และ 6-10) ซึ่งเอกสารขององค์การสหประชาชาติที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในด้านการศึกษาดังกล่าว ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) และปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการ (The Vienna Declaration and Programme of Action)

นอกจากนั้นจากการศึกษานโยบายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ปราบกฏฐานะบัญญัติรับรองสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษา ซึ่งมาจากหลักการของการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจการสาธารณะ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมารวมไว้ อีกทั้งเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตก็เป็นแนวคิดที่นานาประเทศให้การรับรองตามปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Declaration on Education for All) ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นสิทธิทางการศึกษาดังกล่าวที่มีการรับรองตามกฎหมายภายในประเทศ และตามความตกลงระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยร่วมลงนามรับรอง มาผนวกกรรวมไว้เพื่อเป็นกรอบการวิจัย 11 ประเด็น ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับการศึกษาแบบให้เปล่าในการศึกษาภาคบังคับ
2. สิทธิทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสม
3. สิทธิแห่งความเสมอภาคในการเข้าศึกษาในสถาบันระดับอุดมศึกษา
4. สิทธิที่จะรู้หนังสือ
5. สิทธิที่จะได้รับการศึกษาตลอดชีวิต
6. สิทธิที่จะเรียนรู้ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน
7. สิทธิที่จะได้รับการแนะแนวอาชีพ
8. สิทธิที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
9. สิทธิในการเลือกประเภทการศึกษาสำหรับบุตรหลาน
10. สิทธิที่จะมีเสรีภาพทางความคิด นโนธรรม และศาสนา
11. สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเอกสาร ที่มีขอบเขตเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2540 รวมเป็นเวลาประมาณ 105 ปี เป็นการวิจัยในเชิงนโยบายเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษา ในประเด็นของวิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ดังนั้นเอกสาร

ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยจึงเป็นเอกสารของรัฐทั้งที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ ซึ่งในบางช่วงเวลาของการวิจัยมีความคาบเกี่ยวในแง่ของการประกาศใช้เอกสารบางฉบับในช่วงหนึ่ง หากแต่มีการนำไปใช้ในอีกช่วงหนึ่ง และเอกสารบางฉบับก็ค้นหาได้ยากยิ่ง ประกอบกับด้วยเวลาอันจำกัดของการวิจัย ดังนั้นการวิจัยในครั้งมีผู้วิจัยจึงใช้เอกสารเท่าที่ค้นพบและตรวจสอบได้ทั้งหมดเป็นแหล่งข้อมูลในการวิจัย อีกทั้งเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าว บางส่วนเป็นกฎหมาย ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้มีความชำนาญอย่างยิ่งขาดในสาขา นี้ จึงอาจทำให้เกิดการแปลความคลาดเคลื่อนได้ แต่ผู้วิจัยได้ปิดช่องว่างดังกล่าวโดยนำเสนอเอกสารการวิเคราะห์ให้กับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายได้ตรวจสอบแล้ว

คำสำคัญ วิวัฒนาการ สิทธิทางการศึกษาในประเทศไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิวัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ในแต่ละยุคตามความเชื่อแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากผลกระทบของสภาพสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ

สิทธิทางการศึกษา หมายถึง ประโยชน์ที่บุคคลมีความชอบธรรมที่พึงจะได้รับในด้านการศึกษา โดยประโยชน์ดังกล่าวนี้ต้องมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ครอบคลุมสิทธิ 11 ประเด็น ดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับการศึกษาแบบไม่เปล้าในการศึกษามหาวิทยาลัย หมายถึง การที่ประชาชนได้รับบริการทางการศึกษาในการศึกษามหาวิทยาลัยจากรัฐ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาแบบไม่เปล้าโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนใด ๆ ทั้งสิ้น จากประชาชนผู้รับบริการ
2. สิทธิทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสม หมายถึง การที่ประชาชนได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจากรัฐ โดยรัฐต้องจัดบริการให้ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลาย และมีความเหมาะสมตามความต้องการ และเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
3. สิทธิแห่งความเสมอภาคในการเข้าศึกษาในสถาบันระดับอุดมศึกษา หมายถึง การที่ประชาชนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐ

4. สิทธิที่จะร่วมหนังสือ หมายถึง การที่ประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียนได้รับบริการทางการศึกษาจากรัฐ จนมีความสามารถขั้นพื้นฐานที่จะอ่านหนังสือออก และเขียนหนังสือได้
5. สิทธิที่จะได้รับการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การที่บุคคลได้รับการศึกษาที่รัฐจัดบริการให้ตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย
6. สิทธิที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน หมายถึง การที่ประชาชนได้รับบริการทางการศึกษาจากรัฐ ตามค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น
7. สิทธิที่จะได้รับการแนะแนวอาชีพ หมายถึง การที่บุคคลได้รับบริการในการแนะแนวการศึกษาทางด้านอาชีพ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสติปัญญา ความสามารถ ความต้องการของตนเองและสังคม
8. สิทธิที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน หมายถึง การที่บุคคลได้รับการศึกษาที่ให้ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ
9. สิทธิที่จะเลือกประเภทการศึกษาสำหรับบุตรหลาน หมายถึง การที่บุคคลหรือครอบครัว มีโอกาสในการเลือกประเภทของการศึกษาจากทางเลือกอันหลากหลาย ในการศึกษาทุกระดับ ที่รัฐจัดให้บริการแก่บุตรหลานของตน เช่น การให้เด็กได้เลือกศึกษาต่อในสายสามัญ เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือจะเลือกศึกษาต่อในสายอาชีพ หรือทางเลือกอื่น ๆ
10. สิทธิที่จะมีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนา หมายถึง การที่ประชาชนสามารถจัดการศึกษาตามความคิด ความเชื่อ ศิลธรรม และศาสนาของตนได้ โดยได้รับการยอมรับจากรัฐ
11. สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการศึกษา หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความต้องการของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่ช่วยในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงนโยบายการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเหมาะสม สอดคล้องต่อหลักการสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และกระตุ้นให้รัฐได้ตระหนักในสิทธิทางการศึกษาของประชาชน อีกทั้งจะเป็นการสร้าง ความตระหนักในสิทธิทางการศึกษาให้กับประชาชนชาวไทย โดยผลของการวิจัยจะเป็นเครื่องช่วย ชี้แนะและยืนยันในหลักการของสิทธิทางการศึกษาในประเทศไทย และยังเป็นการย้ำให้เห็นความ สำคัญของสิทธิทางการศึกษาตามสาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสาระบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย